

FELELŐS SZERKESZTŐ: REINER FERENCZ.

Előfizetési ára:

Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

MÉG JELEN MINDEN VASÁRNAP.

Évenként 20 iv zenemelléklettel.

Egyes szám ára 20 krajczár, zenemelléklettel 30 krajczár.

Szerkesztőség: Váci-utca 3. sz.

Kiadóhivatal: Gránátos-utca 6. sz.

TARTALOM.

IRODALOM: IRMEI FERENCZ: «A cigánybáró».
ZENE: KOVÁRCZ EMIL: *Válasz Tóth Sándor-nak.* — Zenészeti hírek.
SZINHÁZ: REINER FERENCZ: «A rongyházaiak».
 — Színházi hírek.
KÉPZŐMŰVÉSZET: P. JUHÁSZ ÖDÖN: «Az utánsás a művészetben»

A CZIGÁNYBÁRÓ.

Regény. Irta Jokai Mór. Révay testvérek kiadása. Budapest, 1885.

A CZIGÁNYBÁRÓ a mi hallhatatlan ezer-mesterünknek mondhatni csak egy amolyan mellékesen írt műve, hosszabb novella, melyet csak úgy futtában írt meg, mégis szípkázik az ő utóéletlen humorától, leleményétől. Sz mére vetették, hogy ő csak fabulator, egyéb semmi. De a ki így tud fabulálni, az teljesen megelégedhetik, mert így fabulálni nemhogy nálunk tudna valaki, de talán a külföldön is senki.

A cigánybáró meséje hazánk azon korában játszik, midőn a temesi bánóság visszafoglaltatott a törököktől. Tudjuk, hogy minő gazdálkodást vitt ott végbe a török uralom. Kifosztotta lakosságától, átgázolhatlan mocsáros vadonná tette. Ezen állapotokat festi a kis regény. A cigánybáró Botsinkay Jónás, kinek története nemcsak fantastikus, de nem egy pontban közel jár a lehetetlenséghez. Apja, Botsinkay Gáspár gazdag nemes ember volt a temesi bánóságban. Harmadik neje georgiai nő, Mehemed pasától kapta ajándékba. Ettől született Jónás. Ekkor történik, hogy Savoyai Jenő ostrom alá veszi Temesvárt. Mehemed sejtí legyőzetését és megegyezik az ő jó emberével, Botsinkayval, hogy összerablott kincseiket elássák. És pedig a botsinkai templom közelébe, oda, a hol egy meghatározott időpontban a templomtorony árnyékát veti. A kincs pedig nem kevesebb, mint három hordó ezüst. Temesvárt az osztrák hadak elfoglalják, Mehemedet a szultán lefejez teti Botsinkayt, ki vele menekült elzárják. Így

kerül neje is Törökországba, a hol elhal és fia, Jónás egy bűvésztársaságba kerül, hol bukfenczeivel keresi meg betevő falatját. Mikor aztán meghallja, hogy a birtokok visszaadtnak a száműzötteknek és menekülteknek, ő is visszajön a bánóságba, és átveszi nagyterjedelmű birtokát, mely azonban víz alatt áll. Jónásnak két tanura van szüksége a birtok átvételénél, azért a plébános szólítja fel egyiknek, másikul pedig a Czafrinka cigányasszonyt. Ez megjósolja neki, hogy nem sokára meg fog házasodni és a mit a neje a nászéjen álmolni fog, az gazdag emberré teendő őt. A míg Jónás távol van háztűznézni, a plébános azzal a váddal áll elő, hogy Jónás ellopott tőle két ezüst kanalat s azt elrejtette Czafrinkánál. Czafrinkát, mint boszorkányt megégetik és a szegedi akasztófa alá helyezik hamvait egy vasládába. Jónás, ki az elveendő szép szerb leánynál pórul járt, elkeseredve jött vissza és egyedül találja a boszorkány szép leányát Szaffit. Elhatározza, hogy ezt veszi feleségül. El is mennek mindjárt a plébánoshoz, ki gaztettétől való féltében pro forma össze is adja őket mindjárt, de a házaságot nem jegyzi a matrikulába. Jónás kastélyába viszi a fiatal cigányasszonyt, a kinek álmában megjelenik Mehemed basa és azt mondja, hogy az ő férjének kincsei oda vannak rejtve, a hová a botsinkai templom tornyának a gombjveti árnyékát déli 12 órakor. Így lesz Jónásból dúsgazdag ember, ki még Mária Teréziának is juttat száz hordó ezüstöt.

Jónás nejének még csak egy vágyát szeretné telj-síteni, visszaszerezni anyja hamvait. Ki is viszi szándékát. E kaland leírása egyike a regény legszebb jeleneteinek

Minő út volt az! Keresztül azon a mocsáron, a mi a régi térképeken így van megnevezve: «Morast, über den nicht durchzukommen ist». (Mocsár, melyen nem lehet áthatolni.) A cigány meg a cigánynak a lova keresztül gázolt rajta. A hol a mocsár elvégződött, ott kezdődött a bozót, s azután a rengeteg erdő, dimit nem lakott más, csak rőt vad, vadloszó és farkas; csak az átkanyargó hmlha folyók partján akadt egy-egy aalásztelep sűrű tövissel körül sövényelve a dúvadak ellen. A ki lefekszik a buja

fűbe alunni, mire fölébred, a ruhája mind ele van kigyóval. Hatodnapra érkeztek meg a Tisza partjára, a honnan Szeged sánczait, meg az Othalom tetejéről égre meredő vesztőhely hat oszlopát messzire meglátni.

Ott meglapultak nádkévéből rakott kúnyhók alatt, s nappal kialudták magukat, felváltva az őrtállókat, a kiknek egy embertől nem, de a csordafarkasoktól kell őriznie a legelésző lovaikat.

Este felé csakugyan megjött a mindennapos zivatar. Előre jelenté a jöttét az ezeryi halászmadár, hójsza kócsag sivalkodása a nádas fölött, meg a bögölyök millióinak boszantó rajai. Az ég behűződött.

«Siessünk át a túlsó partra, míg nyakunkba nem szakad az ég», mondá az öreg vajda, s azzal mind a heten, mint megannyi lovon ülő ördög, neki vágattak a Tiszának s átúszattak rajta.

Mire kikaptattak, sötét éjszaka lett.

Jónás egy szálas jegenyefa-csoportig vezette a lovas kíséret, ott a legényeket hátra hagyva maga egyedül, az öreg vajdával neki vágatott az Othalomnak.

A feketékek zivataros égtől élesen elvált a halmot koronázó hatágú fehér épület. Szép kis korona! A vesztőhely.

Oda kellett tartaniok.

A zivatar szele hajtotta maga előtt a fenyéren az ördögsekeret. Szeged városában harangoztak minden toronyban, hogy a zivatart elfordítsák; de úgy látszik, hogy másutt még jobban harangoztak; mert az mégis csak erre jött.

Csülökig ért a futóhomok a lónak, s a szél is szembe fújt.

Az a folytonos hempergő dörgés, az a folytonosan szikrázó villámpislogás a felhők között csalhatatlan előhírnöke volt a jégesőnek.

— Siessünk, vajda, hogy menedéke jussunk.

— Szép kis menedék, mondhatom! Az akasztófa alá.

Más szárnyék bizony nem volt, se távol, se közel.

Eljutottak a történelmi Othalomhoz, a mit egymást eltemető nemzedékek hordtak ottan össze az alföldi síkság közepett. Ebből készültek a mai időkben a feltámadt Szeged körtöltései, felemelt utcá-

A földvágó kapa ott költögeté fel egymásután Etele húnjait, a marahán rézkardos vitézeket, egész a legalúl fekvő kőfejszés kelta harcosokig, hegyes fejű, lapos fejű, gömbölyű tekeponyájú, elmúlt nemzeteket. Legfeljül a vesztőhely. Valamennyi dicsőséges hősnek a csontja felett a haramiák és boszorkányok megátkozott maradványai.

A roppant tömör négyszög-épületnek hat magasra emelkedő oszlopa volt, vastag vasrudakkal egymáshoz kapcsolva, minden oszlopból egy támasztkon vaskampó meredt még elő. Néha napján a szél minden kampón, de még a vasrudakon is sorban csak úgy kalimpáztatta a légben tánczó alakokat. Most éppen csak egy libegett ott magában. Jónás és a vajda a vesztőhely kapuján bevezették a lovaikat, s ott összebékézták őket, hogy el ne fussanak.

Keressük meg azt a helyet. Mondá Jónás a vajdáknak.

Az öreg cigánynak a foga vaczogott feltében: «amáró dáde!» mormogá magában a cigány miatyánkat; de sehogy sem tudott az első mondásnál tovább ejjutni, mert egyre közbecsapott a mennykő.

Siessünk! a míg a jó idő tart!

Jó az ördögöknek!

Látod-e már azt a jegyet?

Hogyne látnám? ott van a negyedik oszlop lábára mázolja szénnel egy tiz küllős kerék, az a boszorkányok jele. Attól két lépés befelé, a hol a lábado alatt döng a föld; ott van a Czafrinka a vasládában.

Eppen annak az oszlopnak a tetején himbálózott az a magányos emberalak a kinyúló fogason.

Megtaláltam. Fogd az egyik csákányt. Segíts ásní.

Jaj uram, félek, hogy elvisz a devla.

Ha visz, velem visz: hát aztán ki veri fel a patkót a lovamra a más világon, ha te nem jössz velem?

Jónás maga vágta bele a csákányt elébb a földbe, a hol az döngött a lába alatt, s mikor a vajda látta, hogy nem csap fel a láng a földből, vérszemet kapott, s neki állt segíteni.

De annál jobban csapkodott le a láng az égből. A szörnyű égzöngés egy perczig sem tartott szünetet, s közbe zúgott a jégeső kerepelése végig az avaron: igazi itélet idő volt. A sírbontókat védte a magas fal, a jégesapás rézsút jött, nem érte fejeiket.

«Ásd a répát, ásd! ásd! Erre is tekints, arra is tekints!» dörmögé magában a vajda, altatgatva magát azzal a tréfás mondással, a mivel a gyermeket mulattatja az apja, üstökét rángatva az alatt gyöngéden; «ásd a répát, ásd, ásd!»

Nagyot kondult a csákány a vasláda tetején.

— Itt van. Rátaláltam. Segíts fölemelni, szólt Jónás.

— Jaj, de nehéz; a lidércz ül rajta. Nem tudsz, uram, valami diák-mondást? — Dehogy nem: «Ásáte, Kapáte». No, úgy-e, hogy megmozdult? Ez-e az a láda? — Csak látnám; de sötét van, s én nem vagyok bagoly. — No, majd mindjárt világos lesz: mereszd ide a szemed. Lett is világosság, t bb a szűkségesnél. A hétágú istennilya éppen oda csapott le recsegve, süstörögve a

vesztőhelyre! Mintha az egész faltömeg tűzlángba borult volna, kéve-módra szét-sugárzó szikráival egyszerre több helyen lecsapva, s aztán körül futott az oszlopokat összekötő vasrudakon, veres izzóvá téve valamennyit, végre szerte lövelt a kiálló vaskampókból. Az egész épület a nagy halommal együtt úgy rengett, reszketett a rászakadó ég csapása alatt.

No, ez-e az a láda? sürteté Jónás a vajdát.

De az ijedtében úgy megnémult, hogy egy szónak nem volt ura. Az a feje fölött lógó harmadik ember pedig alkalmasint gondolt valamit oda fent: vagy talán a villám égette el a kötelét, egyszerre csak a rázódo oszloptetejéről leugrott a vajda nyakába.

— Jaháj! ordított az öreg dáde: engem már visznek.

— Nye bojsza! Biztatá Jónás úrfi. Nem bánt ez már senkit. Nem látod, hogy a keresztiad, a kit tegnapelőtt akasztottak fel ólopásért? Gyere, temessük el ebbe az üres verembe. A vajda meggyőződött róla, hogy csakugyan nem az ördög az, a ki a nyakára vetette magát.

Akkor aztán rendén elhantolták azt a pihenni vágyó embert a csendes ágyba, a miből a Czafrinkát kivették.

A kiemelt vasládát Jó ás felkötötte a lova hátára a nyereg mögé.

A vajda nagyot fohászzkodott a bevégzett munka után.

— Soha életemben sem kíváncszom többé az akasztófához!

Jókai sajtyszerű humora leginkább azon jelenetekben ragyog, melyekben Jónás szereplése van előadva az ő cigánycsapatával a poroszországi csatatéren, az előkelő társaságban és az udvarnál. Merész fantáziával vannak kigondolva, de a ki így tud elbeszélni, merheti, mert megbocsátjuk neki, ha a valóról megfeledkezik is néha és kihívja a józanság kritikáját maga ellen.

Jókait a maga mértékével kel mérni. A természet nem teremtette őt a realista, vagy éppen a naturalista irány harcosává. A kik tőle i y irányú módszert követelnek, azok járnak valóban a fellegekben. Ha a realizmus annyira megy, hogy Goncourt a realista regényíró a japáni műizlés elterjesztésére regényeket írt, melyek hatására büszke, miért akadnánk fel azon, hogy Jókai a fényképező realizmust átengedi a tér amúgy is nagy számú művelőjének, és ő maga akár az ezeregy éjszaka meséivel gyönyörködött minket. En erősen hiszem, hogy nem egy realista regényíró örömeztőbb vállalná el a szerzősége az ezeregy éjszaka elbeszéléseire, mintsem az ő apróra szedett, lényegükben prózai igazságaira vonatkozólag.

IRMEI FERENCZ.

VÁLASZ TÓTH SANDOR ÚRNAK.

IGEN HÍSZTELT TEKINTETES SZERKESZTŐSÉG! Tóth Sándor org. kántor stb. stb. nem elégedett meg azzal, hogy én őt a már elősorolt körülményeknél fogva homályból kirántván, a nagy közön-

ségnek bemutatam, maga is kilép a síkra, hogy példám(?) követve, a mint igen tárgyilagos(???) «Válasz»-ában mondja: «a hiúságán méltán(!) vágott sebet a közönség elé tárja csak azért, hogy magáról még többet beszéltesse. Erre «dificile est stb.», — de komoly akarok maradni és, mivel a t. szerkesztőség Tóth S. úr extemporalizálásait, alias, a valóval meg nem egyező állításait kiadásra méltatta, és mert Tóth S. úr rólam többé tudni nem akar, a t. szerkesztőséghez fordulva, kénytelen vagyok újlag kijelenteni: hogy én, fenntartván előbbi közleményem minden betűjét, a versenybírószágban — hivatkozván a többi igen tisztelt jurytagokra — semmit sem erőltettem, hanem a magam meggyőződése mellett, egyszerű szavazattal — a reám Tóth S. úr hátmögi támadása által gyakorolni szándékoltt pressió dacára — határozottan megmaradtam. A többire nézve megelégszem azon tanubizonysággal, melyet Tóth S. úr irálygyakorlata finom műizléséről és így helyes zenei ítélőtehetségéről is szolgáltat. Köszönöm továbbá Tóth S. úrnak azon — ugyan önkéntelen — jó indulatát, a melylyel egy egyet kiváló működését és díjaztatását, minden áron az én tanításomnak (?) és befolyásomnak (!) akarja tulajdoníttatni és ezzel — maradjon komoly a ki tud — hiúságom sebet (!!!) vágni akar. — De kérem, gondolja meg T. S. úr, ha a rimaszombatiak képesek voltak oly boszorkányságot elkövetni, hogy engem, ha tetszik közjegyzőileg is bebizonyíthatóan, egyik nap este 7 órától, másnap délután 3 óráig, tehát összesen csak 20 órai ott időzésem alatt «egy héttig» (!!!!!?) traktáltak, a mint T. S. úr állítja, úgy csak Kis-Miska-ság lehetett nekik, kitaró szorgalom és jeles művészi törekvés mellett remekül énekelni. A díjazás pedig, úgy látszik egyedül T. S. úr érdeme: mert maga mondja, hogy az engem összezúzó leleplezési jelenet után «ítélte oda a versenybírószág 5 szavazattal 4 ellen, a harmadik díjat a rimaszombatiaknak». Ebből tehát csak azt következtethetni, hogy: ha a szörnyűséges denunciació elmarad, talán a díjazás is kétségessé válik. — No de «Spasz bei Seite» biztosítom T. S. urat, ha arról kellő időben tudomásom lett volna, hogy független gondolkozásom és részrehajlatlanságom iránt általánosabb bizalmatlanság uralkodik, én a versenybírói tisztség gyakorlásától visszaléptem volna. — De T. S. úrnak a rimaszombatiak ellen táplált, de mint nem versenyzőtől sehogysem érthető animozitása, nem nyert volna semmit, mert a helyemet elfoglaló első pót-bíróban, Ság József úrban, a rimaszombatiak nálam sokkal hatalmasabb, harciasabb hangulatú támogatót nyertek volna.

Végre szerénységem egész potenciájával tiltakoznom kell a «zenei Góliáth»-ság ellen. Ilyennek csak azok nézhetnek engemet, kik reám «zenei törpe»-ségből tekintenek. Én csak szerény napszámosa vagyok azon ügynek, melyet immár 32 éve kizárólag szolgálok, alapos és folytonos tanulmányozásaimból bátorságot merítvén független vélemény-nyilvánításra, melyet komoly, indokolt és meggyőző ellenvetések mellett szívesen hajlandó vagyok rectitükálni, de darabos rugdalózások következtében változtatni sohasem fogok. A miért

is legvégre kijelentem, hogy netáni T. S. úréhoz hasonló «válasz»-okra többé nem válaszolok.

Losoncz, 1885. febr. 11.

A t. szerkesztőség alázatos szolgálója

KOVÁRCSZ EMIL
dalárkarnagy.

ZENÉSZETI HÍREK.

~ MAGYAR KIR. OPERAHÁZ. Hunyadi László nemcsak külső pompával, hanem Wiltné Mária asszony aegise alatt vonult be az új házba. Ha a művész e fellépését is akarnók méltatás alá vetni, csak régi és már oly sokszor ismételt dolgokat kellene felhoznunk. A dícséret Wiltné kíséretében épp oly állandó, mint hangjának pusztíthatatlan anyaga. A legmagasabb drámai ének párosul ragyogó koloraturával a nehézségek játszi, kápráztató könnyűségű legyőzésével. A mi drágán fizetett, határozottan nem abszolút értékű olasz primadonnánk messze elmarad Wiltné grandióz produkciói mellett. A többi szereplő is ezúttal őszinte dícséret érdemel. Ney úr amúgy is minden dícséret fölött áll. Pauli úr királya is szerencsés megoldást tapasztalt. Felemlítendő még Stoll Gizella k. a. ki Mátyás szerepét kezdetben ugyan nagymérvű elfogultsággal, de később ebből kibontakozva, szép hanggal és sikerrel buzdító tapsok közt énekelte.

~ KLEMKÉ-FÉLE KAMARA-ZENEESTÉLY. Pénteken rendezték Klemke s társai az ez idei kamarahangverseny-csoportjuk utolsó estélyét. A legérdekesebb szám volt a megnyitó újdonság, egy Quintett Herzogenbergtől (op. 43) zongora és fuvóquartettre. E művön meglátszik a szorgalmas tanulmány és nem épen közepszerű zeneszerzői tehetség, mely tulajdonoknál fogva szerzője csakugyan megérdemli azt a népszerűséget, melynek legújabb időkben örvend, de azért nem mondható legjobb művének. Pl. a zongoratriója sokkal sikerültebb munka, a minek többek közt az is lehet oka, hogy nem kellett annyira a hangszereléssel vesződnie, mint a quintettnél; ebben csakugyan az egyes hangszerektől, különösen a kürttől, oly kitartást követel, a mely csaknem lehetetlen, a mennyiben folyton foglalkoztatja, és alig enged néhány pauzát a lélekzet vétel s a hangszer tisztítására, a mi a kürtnél igen fontos követelmény. Igen kedves benyomást tesz a mű harmadik tétele (Allegretto), melyben a pastoral hangulatú melódia és a humoros rhythmus sajátos keverékével maradandóbb hatást gyakorol a hallgatóra. Következett egy roppant apparatussal (harmonium és hárfa) felcizcomázott dal barytonra, melynek énekszólamát Odry akadályoztatása folytán Melles úr (a budai zeneakadémia egyik működő dilettánsa) énekelte. A dal szövege «Régen már», Vészi Józseftől, tisztán lyrai költemény, s Szabó X. Ferencz csinált ehhez egyházi zenét, azaz, néhány orgonaaccordot és hárfarpeggiót, melyek közt az énekszólam ugyanazon sequentiát éneklí valamennyi hangnemen keresztül. — A Klughardt-féle «Schillflieder» igen eredeti kompozíció. Ez programzene Lenau ismert

költeményei alapján zongora, brácsa és oboéra. A költemények hangulata csakugyan igen híven van visszatükrözve, s a különös hangszerelés csak eszköze volt a program hű kifejezésére. Azonban ez nem kamarazene. Végül az összes hangversenyzők (Grünfeld, Seidman, Benkő, Böhm, Drescher, Frank, Allaga és Tintner) előadták Schubert Octettjét (op. 106, F-dur). Az előadás minden tekintetben kitűnő volt, és Klemke úr mellett különösen Major J. Gyula zongoraművészt illeti a kitüntetés, a ki az első és harmadik számban játszotta a zongorarészt azzal a művészi felfogással, melyet nála már megszoktuk.

~ A NAGYKÖBÖSI DALÁRDA mlt vasárnap tartotta közgyűlését Tóth József előklete alatt, ki előterjesztette a dalárda ügyeire vonatkozó fontosabb mozzanatok a legutóbbi két évről. Módosítás alá került ezután az alapszabályok azon szakasza, mely a pártoló tagsági díjakat eddig 5 forintban állapította meg, kimondta ugyanis a közgyűlés határozatilag, hogy e szakasz oly képen módosíttassék, hogy a pártoló tagsági díjat időről-időre a közgyűlés állapítsa meg, a tagsági díj azonban 6 frtnál többre nem terjedhet. Ezúttal a pártoló tagsági díj 3 frbn állapítottatott meg. A tisztújítási szavazás következő alakulásokat mutat fel: elnök: Tóth József, karnagy: Hegedűs Endre, igazgató: Oláh Károly, pénztárnok: Molnár László, jegyző: Vass Sámuel. A választmány tagjai közé következők választottak meg és pedig a pártoló tagok közül: Adám László, főpolgármester, Kalocsa Balázs, Losonczy László, Merka Károly. A működő tagok közül: Homonnay István, Kudlik Gyula, dr. Mester Gyula, Sánta Béla. Póttagok: Beretvás Zsigmond, Hegedűs Dénes.

~ PRÁGÁBAN Wittgenstein új operája «Antonius und Kleopatra» szép sikert aratott. A műben sok szép és karakterisztikus részlet van, melyek különösen az első felvonásban vannak hatásosan és legnagyobb számban csoportosítva.

~ GOLDMARK KÁROLY rövid bécsi tartózkodása alatt «Merlin» című ötfelvonásos nagy operáját már egészen befejezte. Előadásra azonban csak a jövő évben kerül a bécsi udvari operaszínházban.

~ A HALLEI HÄNDEL-ÜNNEPÉLYEN. «Herakles» oratóriuma és Messiás adatnak elő Németország legtekintélyesebb művészei és karai közreműködésével.

~ EUGÈNE D'ALBERT Párisban is játszott már Colonnenal rendkívüli siker mellett.

~ RUBINSTEIN «Thurm zu Babel» című zenekari műve még e hó 26-án kerül előadásra a lipcei Gewandhaus hangversenyén. Az előadást a híres komponista személyesen fogja vezényelni.

~ SARASATE nemrég Berlinben játszott fényes óvációk közt. Játéka, az ottani kritika szerint megmaradt eddigi szédítő magaslatán. Mendelssohn hegedű-versenyét, egy habanerát és saját kompozíciójú spanyol táncokat, valamint egy érdekes újdonságot, Bernard E. hegedű-versenyét játszotta.

~ PUCCINI kétfelvonásos operája «Le Villi» a milánói és turini Dal-Verme és Regio-színházban nagy tetszés között hoztatott színre.

~ WILLEM DE HAAN fiatal komponista operájáról «Die Kaiserstochter» (szövegét Jacoby Vilmos írta), melyről már egyszer megemlékeztünk, a darmstadti első előadás után bővebb tudósítást kaptunk. A szöveg Nagy Károly frank fejedelem, később császár Emma leányának és ennek kedvesének Eginhardnak regényes történetét tárgyazza és a zeneszerzőnek gyakran ad alkalmat zeneileg hatásos szituációk teremtésére. A z ne tisztaság, a styl egyességése és nemes forma által tűnik ki. A motivumok eredetiek az invenczióban, a harmonia erőteljes és a hangszerelés brillans. Utóbbiban különösen erős a fiatal zeneköltő és a modern zenekar nagy tömegeit, valamint a legfinomabb hangszínezéseket egyaránt nagy szerencsével alkalmazza. A vocális részt illetőleg, De Haan sohasem követel az énekestől emberfölöt it; a működők még a leggazdagabb instrumentáció mellett is megmaradnak jogaikban, oly tényező, mely a mai színpadi írómodornál nagy elismerést érdemel.

~ RÜFER FÜLÖP berlini zeneszerző Goldmarkkal egy időben fejezte be új operáját. Ezt azért jegyezzük fel, mert Rüfer operája is «Merlin» cím alatt kerül előadásra anélkül, hogy a két libretto meséje csak valamiben hasonlítana egymáshoz. Rüfer könyvét dr. Hoffmann, Goldmarkét Lipiner Siegfried írta.

~ FERRARÁBAN «Alitos» című opera, melynek zenéjét és szövegét egy Finotti nevű ügyvéd írta, az első előadás alkalmával nagyon csekély tet-zést ért el.

~ A MADRIDI VARIÉADES-színházban Barbieri új zarzuelája: «Novillos en Polvoranca» szép sikerrel került színre.

~ AZ ÚJABB IDŐBEN termékeny angol zeneirodalom legújabb produktuma Goring Thomas «Nadeschia» című operája, mely a londoni Rosa-season első újdonsága lesz.

~ PASDELOUP monacoi hangversenyeinek új vonzerőt kölcsönzött az által, hogy a hangversenyek végén opera-töredékeket adat elő teljes színházi apparatussal.

~ AZ ÚJONNAN FELTÜNT olasz zongoratóriást Beniamino Cesinek hívják, ki már második fellépésével óriási tetszésben részesült lelkesült és talán nagyon is könnyen lelkesülő honfitársai részéről.

A RONGYHÁZIAK.

(Népszínmű 3 felvonásban, írta Varady Antal; zenéjét szer-zette Sella Gyula. — Először adták a várszínházban február 14-én.)

Gestern noch auf stolzen Rossen, heut' im Lumpenkleid verschossen, morgen im Cloaken-grab. A mulandóság régi német verse ez alakban toltul önkéntelenül lelkünk elé, midőn a mult szombaton rémulve láttuk egy már névvel bíró magyar költőnek torzvázat a népszínmű tisztés címe alatt a várszínház deszkáin nyelvtögtetve fúria-tánczát jární. Ez a német vers pedig magyarúl annyit tesz, mint: Iskarioth, Tamora, Tör és Rongyháziaik. Erősen meg vagyunk győződve, hogy nem követünk el túlzást, midőn kimondjuk, hogy ilyet

A földvágó kapa ott költögeté fel egymásután Etele húnjait, a marahán rézkardos vitézeket, egész a legalúl fekvő kőfejszés kelta harczosokig, hegyes fejű, lapos fejű, gömbölyű tekeponyájú, elmúlt nemzeteket. Legfeljül a vesztőhely. Valamennyi dicsőséges hősnek a csontja felett a háramiák és boszorkányok megátkozott maradványai.

A roppant tömör négyszög-épületnek hat magasra emelkedő oszlopa volt, vastag vasrudakkal egymáshoz kapcsolva, minden oszlopból egy támasztékon vaskampó meredt még elő. Néha napján a szél minden kampón, de még a vasrudakon is sorban csak úgy kalimpáztatta a légben tánczó alakokat. Most éppen csak egy libegett ott magában. Jónás és a vajda a vesztőhely kapuján bevezették a lovaikat, s ott összebékőzték őket, hogy el ne fussanak.

Keressük meg azt a helyet. Mondá Jónás a vajdának.

Az öreg cigánynak a foga vaczogott féltében: «amáró dáde!» mormogá magában a cigány miatyánkat; de sehogy sem tudott az első mondanál tovább ejjutni, mert egyre közbecsapott a mennykő.

Siessünk! a míg a jó idő tart!

Jó az ördögöknek!

Látod-e már azt a jegyet?

Hogyne látnám? ott van a negyedik oszlop lábára mázolja szénnel egy tiz küllős kerék, az a boszorkányok jele. Attól két lépés befelé, a hol a lábaddal döng a föld; ott van a Czafrinka a vasládában.

Eppen annak az oszlopnak a tetején himbalózott az a magányos emberalak a kinyúló fogason.

Megtaláltam. Fogd az egyik csákányt. Segíts ásní.

Jaj uram, félek, hogy elvisz a devla.

Ha visz, velem visz: hát aztán ki veri fel a patkót a lovamra a más világon, ha te nem jössz velem?

Jónás maga vágta bele a csákányt elébb a földre, a hol az döngött a lába alatt, s mikor a vajda látta, hogy nem csap fel a láng a földből, vérszemét kapott, s neki állt segíteni.

De annál jobban csapkodott le a láng az égből. A szörnyű égzöngés egy percig sem tartott szünetet, s közbe zúgott a jégeső kerepelése végig az avaron: igazi itélet idő volt. A sírbontókat védte a magas fal, a jégesapás részsút jött, nem érte fejeiket.

«Ásd a répát, ásd! ásd! Erre is tekintis, arra is tekintis!» dörmögé magában a vajda, altatgatva magát azzal a tréfás mondással, a mivel a gyermeket mulattatja az apja, üstökét rángatva az alatt gyöngéden: «ásd a répát, ásd, ásd!»

Nagyot kondult a csákány a vasláda tetején.

— Itt van. Rátaláltam. Segíts fölemelni, szólt Jónás.

— Jaj, de nehéz; a lidérc ül rajta.

Nem tudsz, uram, valami diák-mondást?

— Dehogyan nem: «Ásáte, Kapáte». No, úgy-e, hogy megmozdult? Ez-e az a láda? — Csak látnám; de sötét van, s én nem vagyok bagoly. — No, majd mindjárt világos lesz: mereszd ide a szemed. Lett is világosság, tbb a szűkségesnél. A hétágú istennilya éppen oda csapott le recsegve, süstörögve a

vesztőhelyre! Mintha az egész faltömög tüzlángba borult volna, kéve-módra szét-sugárzó szikráival egyszerre több helyen lecsapva, s aztán körül futott az oszlopokat összekötő vasrudakon, veres izzóvá téve valamennyit, végre szerte lövelt a kiálló vaskampókból. Az egész épület a nagy halommal együtt úgy rengett, reszkedett a rászakadó ég csapása alatt.

No, ez-e az a láda? sürgeté Jónás a vajdát.

De az ijedtében úgy megnémult, hogy egy szónak nem volt ura. Az a feje fölött lógó harmadik ember pedig alkalmasint gondolt valamit oda fent: vagy talán a villám égette el a kötelét, egyszerre csak a rázóódo oszloptetejéről leugrott a vajda nyakába.

— Jaháj! ordított az öreg dáde: engem már visznek.

— Nye bojsza! Biztatá Jónás úrfi. Nem bánt ez már senkit. Nem látod, hogy a keresztlád, a kit tegnapelőtt akasztottak fel ölopásért? Gyere, temessük el ebbe az üres verembe. A vajda meggyőződött róla, hogy csakugyan nem az ördög az, a ki a nyakára vetette magát.

Akkor aztán rendén elhantolták azt a pihenni vágyó embert a csendes ágyba, a miből a Czafrinkát kivették.

A kiemelt vasládát Jó: ás felkötötte a lova hátára a nyereg mögé.

A vajda nagyot fohászzkodott a bevégzett munka után.

— Soha életemben sem kíváncszom többé az akasztófához!

Jókai sajtyszerű humora leginkább azon jelenetekben ragyog, melyekben Jónás szereplése van előadva az ő cigánycsapatával a poroszországi csatatéren, az előkelő társaságban és az udvarnál. Merész fantáziával vannak kigondolva, de a ki így tud elbeszélni, merheti, mert megbocsátjuk neki, ha a valóról megelégedik is néha és kihívja a józanság kritikáját maga ellen.

Jókait a maga mértékével kell mérni. A természet nem teremtette őt a realista, vagy éppen a naturalista irány harcossává. A kik tőle i y irányú módszert követelnek, azok járnak valóban a fellegekben. Ha a realizmus annyira megy, hogy Goncourt a realista regényíró a japáni műzslés elterjesztésére regényeket írt, melyek hatására büszke, miért akadnánk fel azon, hogy Jókai a fényképező realizmust átengedi a tér amúgy is nagyszámú művelőjének, és ő maga akár az ezeregy éjszaka meséivel gyönyörködtet minket. En erősen hiszem, hogy nem egy realista regényíró örömebb vállalná el a szerzőséget az ezeregy éjszaka elbeszéléseire, mintsem az ő apróra szedett, lényegükben prózai igazságaira vonatkozólag.

IRMEI FERENCZ.

VÁLASZ TÓTH SANDOR ÚRNAK.

IGEN IJSZIELT TEKINTETES SZERKESZTŐSÉG! Tóth Sándor org. kántor stb. stb. nem elégedett meg azzal, hogy én őt a már elősorolt körülményeknél fogva homályból kirántván, a nagy közön-

ségnek bemutattam, maga is kilép a síkra, hogy példám(?) követve, a mint igen tárgyilagos(?) «Válasz»-ában mondja: «a hiúságán méltán(!) vágott sebet a közönség elé tárja csak azért, hogy magáról még többet beszéltesse. Erre «difficile est stb.», — de komoly akarok maradni és, mivel a t. szerkesztőség Tóth S. úr extemporizálásait, alias, a valóval meg nem egyező állításait kiadásra méltatta, és mert Tóth S. úr rólam többé tudni nem akar, a t. szerkesztőséghez fordulva, kénytelen vagyok újlag kijelenteni: hogy én, fenntartván előbbi közleményem minden betűjét, a versenybírószágban — hivatkozván a többi igen tisztelt jurytagokra — semmit sem erőltettem, hanem a magam meggyőződése mellett, egyszerű szavazattal — a reám Tóth S. úr hátmögő támadása által gyakorolni szándékolt pressió daczára — határozottan megmaradtam. A többire nézve megelégszem azon tanubizonyossággal, melyet Tóth S. úr iránygyakorlata finom műzsléséről és így helyes zenei ítélőtehetségéről is szolgáltat. Köszönöm továbbá Tóth S. úrnak azon — ugyan önkéntelen — jó indulatát, a melylyel egy egyet kiváló működését és díjaztatását, minden áron az én tanításomnak(?) és befolyásomnak(!) akarja tulajdonítani és ezzel — maradjon komoly a ki tud — hiúságomon sebet(!!) vágni akar. — De kérem, gondolja meg T. S. úr, ha a rimaszombatiak képesek voltak oly boszorkányságot elkövetni, hogy engem, ha tetszik közjegyzőileg is bebizonyíthatóan, egyik nap este 7 órától, másnap délután 3 óráig, tehát összesen csak 20 órai ott időzésem alatt «egy héti» (!!!!!?) traktáltak, a mint T. S. úr állítja, úgy csak Kis-Miska-ság lehetett nekik, kitartó szorgalom és jeles művészi törekvés mellett remekül énekelni. A díjazás pedig, úgy látszik egyedül T. S. úr érdeme: mert maga mondja, hogy az engem összezúzó leleplezési jelenet után «ítélte oda a versenybírószág 5 szavazattal 4 ellen, a harmadik díjat a rimaszombatiaknak». Ebből tehát csak azt következtethetni, hogy: ha a szörnyűséges denunciació elmarad, talán a díjazás is kétségessé válik. — No de «Spasz bei Seite» biztosítom T. S. urat, ha arról kellő időben tudomásom lett volna, hogy független gondolkozásom és részrehajlatlanságom iránt általánosabb bizalmatlanság uralkodik, én a versenybíró tiszttség gyakorlásától visszaléptem volna. — De T. S. úrnak a rimaszombatiak ellen táplált, de mint nem versenyzőtől sehogysem érthető animozitása, nem nyert volna semmit, mert a helyemet elfoglaló első pót-bíróban, Ság József úrban, a rimaszombatiak nálam sokkal hatalmasabb, harciasabb hangulatú támogatót nyertek volna.

Végre szerénységem egész potenciájával tiltakoznom kell a «zenei Góliath»-ság ellen. Ilyennek csak azok nézhetnek engemet, kik reám «zenei törpe»-ségből tekintenek. Én csak szerény napzsámosa vagyok azon ügynek, melyet immár 32 éve kizárólag szolgállok, alapos és folytonos tanulmányozásaimból bátorságot merítvén független vélemény-nyilvánításra, melyet komoly, indokolt és meggyőző ellenvetések mellett szívesen hajlandó vagyok rectifikálni, de darabos rugdalózások következtében változtatni sohasem fogok. A miért

még nem produkált a népszínmű sülyedésében oly hirhedt ripókirodalom sem. Volt rá eset, hogy egyik vagy másik színházunk előadatott oly népszínművet, melyen a tudatlanság, durvaság, míveletlenség és teljes hivatatlanság ríktó színekben majdnem kiült. A méltányos kritika megvetésének kifejezése mellett néhány vonással a feledésnek adta át a korcsművet, szerzőjét pedig, a ki legjobb esetben valami szegény vándor-komédiás volt, az egy-két előadás után begyűrt tantieme-mel hagyta szaladni oda, a honnan jött.

A rongyháziak szerzője ismert ember. Igen sokan ráfogták, hogy tehetséges ember. Hamar is csinált carrièret. A terevárosi realiskolában volt segédtanár (az elhalt, igazán tehetséges soproni tanár Moller Edével együtt), midőn Iskarióthját előadták a nemzeti színházban. Akkor még öreg urak írtak csak, vagy éppen nem írt senki a színház számára. Váradyt felkapta a hír szárnyaira és vitte egészen a rendes tanárságig, a színésziskolai titkárságig és tanárságig és vitte egészen föl a várba, hol egy drámabíró bizottság legkvalifikáltabb tagja — hogy egyebet ne mondjunk.

Ez persze mind mellékes, de első dolognak tartottuk a szerzővel tisztába jönni. A rongyháziakat tehát az aesthetika és az irodalom tanára s a drámabíró írta. Nem tehetünk róla, címzeire nem adhatunk semmit és nem is mi, de darabja abba a környezetbe helyezi őt, melyet fentebb érintettünk.

Mióta Várady ír, nagyon sokat affektált már. Egész nyilvános szereplése a talmi-geniek sok hűhó-semmiértje. Affektálta a vallásos költőt, a szerelem költőjét, a gyermeki szeretet költőjét, a komoly drámaíró, a vígjátékíró. Láttuk, hogy sikerei csak addig tartottak, míg felfújt hólyagjaiban levegő volt, mely a kritika szúrta kis nyíláson kifutva, mint száraz, ránczos, alaktalan tömeg összeesett. Ki hitt Várady verseinek? Ki hitt tragikumának? Ki hitt általában áradozó, bőbeszédű és a fülsértésig nagyhangú műzsájának. Senki. Bár csak most se hinnének neki. De már késő. A rongyháziak őszinteségében nem lehet kételkedni. Ezt nem lehet affektálni, vagy ha lehetne, nincs az az író, ki ilyet affektálna. Az oroszlan soh' sem bujt számárbőrbe, a kaczer nő nem fest szeplőt arczára!

A népszínmű drámájának silány és tarthatatlan felépítésére majd alább vizsztatérünk. Csak néhány szót a darab egész hangulatáról. Drámát Váradytól nem vártunk; azt hittük, csak olyan népszínművel lesz dolgunk, mely gyenge drámaírói tehetség, de ügyes technikus, jó beszélő és költői kedély műve, vagy legalább oly darab, melyben egy Blaháné nagyságú művész nő egy jól kigondolt és jobban játszott szereppel a könnyebb igényű közönségnek egy esti kellemes szórakozást tud szerezni. Egy ily elemmel sem találkozunk. Hanem találtunk egy nehéz ó szabású mesét, mely Fáy Andrásra emlékeztet. Láttunk elhasznált alakokat, cigányt, betyárt, zsidót, borbélyt, notáriust. Ezekkel és a válogatott káromkodások lexikonjával és zsidó-német jargon segítségével ütötte össze és agyon Várady Antal népszínművét. Az izléste-

lenségek, banalitások és otrombaságok csak úgy hemzsegnek. Ezeket reprodukálni nem lehet, meg jó részben nem is értjük. Talán értik azok, kiknek Várady darabját írta. A karzat talán érti, mert az ott egybegyűlt közönség röhögött Várady kétségbeejtő komikumán. Ott volt siker bőven. De ne feledje Várady úr soha azt a színházi jelenetet, melynek a premiére látogatói voltak a tanúi, azt, hogy midőn az utolsó felvonásban a fiú gúnyt úz ősz, törődött apjával, a tehetetlen aggastyánt vigyorgó arcczal, nyelvköltve csúflá teszi a fiú, a színház földszintjén sok komoly férfi, köztük több író és népszínműíró lehajtotta fejét, egyet gondolva a népszínmű sülyedésén, midőn néma volt a ház, egy kéz sem mozdult, akkor sikító gyermekhangok éles diskántja hangoztatta a szerző nevét és kívánta e tan hirdetőjét a lámpák elé. E hangokat ritkán lehet hallani, de akkor bizonyosan, midőn boltokat törnek fel, ablakok és lámpák üvegei csörömpölve hullanak a kövezetre. A nagy csöcselék kis avantgardeja tombolt a karzaton és tapsolt Váradynek, ki nem jelent meg a függöny előtt, hogy szörnyülözt pasquillét személyesen is magának vallja. Tarkítja az e fajta jeleneteket a fokos és bunkósbot fenyegető táncza, melyhez éktelen szitkolódzás és káromkodás szolgáltatja a zenét.

De lássunk a mese után.

A legtöbb a népszínmű előtt történik. Akkor halt meg Tukmándi, a lakatos, ki végrendeletét, melyben hét ezer forintnyi vagyonát Julis leányára hagyta, Márton Gábor, a falu bírójára bízta. Márton Gábor azonban vásott fiára, Lajosra költötte egész aprópénzét és szorultságából kimenekülendő, a falu ládájába markolt. Hogy a hiányt pótolja, kölcsön vesz Mózes-től, a legmodernebb Shyloktól öt-száz forintot. Mózes karmai közé keríti a bírót, ki a felszaporodott adósságot Tukmándi Julis pénzéből fizeti, a végrendeletet pedig a halott koporsójába rejti. Így van exponálva a darab. Most haza jön Major Bálint, a lakatos legény és el akarja venni Julist, kit már régen szeret. Ebbe Mózes és Márton gazda nem egyezhetnek bele, hanem Márton Lajost akarják Julissal, isten tudja mi czélból, összeadni. De Lajos Márthát, a paraszt szentimentális naivát szereti és Bálintot vasra veretik verekedés miatt, azt is csak azért, hogy lakatos-virtusát megmutassa és a dutyiból megszökjék. Egyszer aztán Márton gazda az öreg Mózessel trafikál és éppen azt pertraktálják, hogy a végrendelet az öreg Tukmándi koporsójában van, midőn egy betyár kinyitja az ajtót, meghallgatja a beszédet. Nosza rajta, kiassa a halottat és magához ragadja a végrendeletet azzal a gondolattal, hogy ő majd mennyi pénzt ver ki majd ebből. Ezt a betyárt meg a Peti cigány lesi meg és megmondja az egész falubeli notabilitásoknak a felfedezést, a végrendelet megkerül — hogy milyen ravasz módon, majd alább mondjuk meg — és Julis Bálinté. Mártha, a paraszt szentimentális naiva Lajosé, a hosszú orr a zsidóé, a szóban forgó adósság az emberséges papé, az ütlegek a fiatal zsidóé, a bukás meg Váradyé lesz.

Ez a darab cselekvése, mely Váradyt,

a drámaíró, oly gyengének mutatja. Ebben és Várady többi színműveiben is a teremtés utáni vágy nyilvánul, a teremtés erejének teljes hiánya mellett. De láttunk mi már rossz népszínművet is, melyben az írónak az aprólékosságok iránti szerencsés tehetsége, a szerepkonczepció, a jelenetezés és az epizódban való ügyessége és találékonysága oly megnyerő módon nyilatkozott, hogy felejtve a drámaíró főtest fogyatkozásait, ártatlan örömmel gyönyörködtünk annak kedves járulékaiban. Szóval a drámaíróért sok esetben kárpótolt bennünket a kedélydús novellista, a költő, a jellemrajzoló és a genre festője. Hogy Várady népszínművében ezt is nélkülöztük, néhány példái fogjuk megokolni, utalva egyszersmind e jelenetek organikus hibáira is.

Az első felvonás egyik jelenete mindjárt egy kis plágium. Betyárok zajosan mulatnak az árendás korcsmájában. Várady itt a magyar ember veleszületett jólelkűségét, lovagiasságát és természetes gyengédségét akarja egy epizódban jellemezni. A vén zsidó válogatott káromkodásokkal akarja a mulatókat távozásra bírni, mire azok még lármásabban tivornyáznak. Ekkor hozzájuk lép Julis és hivatkozva a szomszéd beteg asszonyra, kéri őket, hogy mulassanak csendesen. A betyárok kiüszkák borukat, kiki fejébe nyomja kalapját és szótlanul távozik. No, ez igen szép dolog, csak hogy Petőfi már régen és sokkal szebben írta meg ugyane jelenetet. A szerző szerencsétlenségére még e kölcsönvett jelenet is oly ríktó ellentétben van egy előbbivel, melyben a tisztességtudó betyárok egy szegény öreg roskadozó cigányt akarnak agyonverni, mert fáradt, remegő kezéből kihullott a nyirettyű és nem húzhat tovább a duhajkodóknak. Persze, ezt is a Julis menti meg.

No aztán megjön Major Bálint. Julist, mint szurtos cselédeleányt, találja meg a zsidónál. Mindkettő csupa érzés, különösen Julis, szinte fuldokol a zokogástól. Mikor aztán szépen kisírta magát, Bálint a kezébe nyom egy darab kenyeret szalonnával és a két szerelmes elkezd hatalmasan pofázni: szinte halljuk állkapcsáik ropogását. Hol volt itt a költő? Hisz ez valóságos travestia! Midőn egy német humorista egyszer Goethe önletrajzána címét: «Wahrheit und Dichtung»-ot akarta tréfásan illusztrálni, a Dichtungot egy szép pásztorfiú és pásztorleány által személyesítette, a mint a fiú viruló mezőn, hófehér báránnyaktól körülveve furulyáján mélabús dalokat játszik, mialatt a leányka illatos mezei virágokból fon koszorút feje köré. A Wahrheit ugyan e két alak által volt feltüntetve azon módon, hogy a tagbaszakadt buta arczkifejezésű kamasz mellett ül egy szurtos fehérceseléd és mindkettő möhön fal ugyancsak óriási darab kenyeret és szalonnát, akár csak Váradyt.

Szereti Várady a borsos végjeleneteket. A felvonások valóságos mimikai finálékkal végződnek. Az első ékes verekedéssel, a második azon eseményszülte izgalommal, hogy Tukmándi sírját feltörték. Ugyanekkor rohan be Lajos, karjain hozva az ájult Márthát, mire a füg-

göny legördül. E különben egészen indokolatlan jelenetért van Márta a népszínházban, vagy pedig azért, hogy a hagyományos árvagyerek, a rendesen víg soubrette compensatora jelen legyen. De Mártha már azért is fölösleges, mert a Blaháné-szerep úgyis pityereg eleget.

Nevezetes az úr szolgálójával való jelenet is, midőn Jámbor lelkész úgy beszél a bíró fejével, mintha csak Iskarióth ötödik felvonásából szökött volna meg, hogy a «danse macabre»-nak egy panoramatikus kikiáltója és borraalós magyarázója legyen. Csupa sír, szellem és meredező csontvázak, hogy az ember borzad, ha a nevetés ettől meg nem óvna.

Epp oly kínos, mint visszatetsző a Márton-család jelenete a siket sírásóval. A szegény gyámoltalantól akarnak valamit megtudni Tukmándi felől. A nyomorult nem érti meg őket és mindig mást felel, mint a mit kérdeztek tőle. Ez még hagyján volna egynehányszor ismételve, de több, mint egy álló negyedórán át nyaggatják és kinezik az öreget a karzat vihogása közt.

Valóban neveléses a végrendelet megkerítése. Ebben a mi csendőrséges időnkben két ismert betyár mulat a falu közepén a kocsmában. Az egyiknél van az elrablott végrendelet. Tudja ezt mindenki, hisz Petyi, a cigány elárulta. A mellékszobában van elrejtve az egész kompánia és nem tör elő, hogy a feyvertelen betyártól elvegye a becses okiratot. Daezára, hogy már fél tíz óra volt, a szegény Julisnak még Círcet is el kellett játszania, hogy ölelései és kaczerkodása segítségével kicsalja a szerelmes betyártól a végrendeletet. Mikor aztán ez sikerült, akkor rohan elő a bölcs kupaktanács és lefűleli a betyárt, meg is kötözi és úgy viteti el. Mintha ezt egy fél órával előbb nem is tehették volna.

Íme, ezek Várady elemei, melyekből új népszínművét alkotta. Gyenge, sovány mese, jellemzés hiánya, dűrvaság, cynikus világnézet és íztelenség, ez a darab resuméja, melyet mi is e néhány jellemző vonással kimeríthetünk volna, ha hivatásunk még e fajta daraboknál is a behatódott kritikái elemzés feladatát nem róná reánk.

A várszínház személyzetének dícséretére legyen mondva, hogy több odaadásal és jóakarattal játszott, mint a menyeyit a színpadi olcsóság megérdemelt. De mit is lehet oly színművel kezdeni, melyben még játszható szerep sincs? Hisz még Blaháné nagy művésze sem tudott a boldogtalan és ügyefogyott szerepből valamit csinálni. A művésznő játszott és énekelt valóságos önmegtagadással: de menteni ő sem volt képes. Az igazgató mindent elkövetett. Így Márta kis epizód-szerepét a második primadonnával játszatta, meg is énekelte; mind hasztalan. Pedig Margó Czélia k. a. sok közvetlen érzéssel, benső melegséggel és csengő organumának teljes érvényesítésével énekelte Sellei Gyula vizenyős dalait, a búsongó monológot is tőle telhető drámaisággal szavalta, aztán nem is káromkodott. (Pedig ez a szerep is el van látva szépen, csak hogy kihagyták a cifra mondásokat.) Igen jó volt Rónaszéki a zsidófiú szerepében. Jó maszk, jó kivitel

és találó komikum és előadási ügyesség egyesültek sikerült alakká. Az elkövetett túlzások a szerzőt terhelik. Réthey ismét feltűnést keltett pompás megjelenésével. Maszkja óriási szorgalom és nemes törekvés bizonyítéka, valamint lelkiismeretes tanulmány jele, melylyel a fiatal színész sokat pótol s melylyel sokra is mehet. Makó az öreg zsidó lehetetlen szerepével nem boldogulhatott. A szerep a színésznek egy észszerű momentumra sem ad alkalmat, alakítását egy okos szóra, vagy helyzetre sem támaszthatja és így Makó sokkal jobban tette, midőn szerepét eljette, mintsem a szerző sületlenségeihez hozzájárult volna. Igen derék és határozottan a legjobb alakítást ez estén Mezey nyújtotta, ki a bírót úgy külsőleg, mint értelmileg igazán hű és jellemző alakban játszotta. A komoly, a meggyőzésig őszinte beszédbe a becsületes és mégis hibás ember lelki visszataszódásának vibrációja vegyült, mely pszichológiai illusztráció a gondolkodó és teremtő színész becsületére válik.

A zenére áttérve, be kell vallanunk, hogy az bizony gyenge. Bocsanat, ha kötelességünknek teszünk eleget vele s a zenéről hosszabban szólunk. Régen megírta már Schakespeare, hogy vannak oly halandók, kik dübörögve járnak ama szentélyben, hol az angyalok még lábujjhegyen is alig mernék letenni. Nincs az különben a színművészetek egyik ágában s így a zenében sem. El kell ezt is túrni, mint a zugsikátorokat és a fabódékat a legszebb városokban. Sellei úr, ki e népszínműhöz a zenét cselekedte, semmi tehetséggel sem bír a zeneszerzéshez. Hiába keresünk egyetlen egy jóralvót s csak részben is eredeti magyar gondolatot. Legalább is pár ezer zongorajátékos van, kik akármikor improvizálnak efféle magyar dalokat. S mit szólunk a harmonizációról s a hangszerelésről? A hová tekintünk, mindenütt a naturalizmus legkedvezetesebb stádiumaival találkozunk.

Minden zenesz elme mellettük a nélkül, hogy csak oda nézne nekik és csak azért léteznek, hogy óriási tömegben mutatassák a természet produktív erejét. Sellei úr dalai a zeneköltészet vízi virágai.

Megfoghatlan előttünk, hogy Feleky úr hogy adhatta e népszínművet (mely jobb zenét ugyan nem érdemelt) Sellei úrnak megzenésíteni, mikor ott van a várszínházban Konti József, a ki már bebizonyította az «Ezres bankó» és «Szikra Panna» dalaival, hogy tud szép és jó magyar dalokat írni.

REINER FERENCZ.

SZÍNHÁZI HÍREK.

— NEMZETI SZÍNHÁZ. Péntek este három egyfelvonásos újdonság, Hetényi és Hevesi «A harmadik» és Almási Tihámér «Aranylakodalom» című dramoletje, Berczik Árpád «A bálkirályné» című vígjátékával került színre. Úgy a darabokra, mint az előadásra lapunk jövő heti számában bővebben visszatérünk.

— NÉPSZÍNHÁZ. A Blaha-válság elmúlta után e színház a legszorgalmasabb tevékenység színhelye. A népszerű primadonna állandó, izmos repertoirejét az igazgatóság egy változatos és felette moz-

gékony művészi programmal kompenzálja, a mi elég inger a közönségre nézve, hogy a hiányzó művésznőn túltegye magát. A szükség a legjobb iskola, és ime a népszínház a variété-színpad első kelékét felfogva, gyors egymásutánban nyújt közönségének újat és így tölti meg nézőterét közönséggel a nélkül, hogy mesés fizetésű mágnest tartson magának. De miután a konsumtio a fenforgó körülmények között sokkal nagyobb a produktiónál, a műsor perfekcionálása tekintetéből a letűnt repertoireba is vissza kell nyúlni és felmelegíteni olyat, a minek kihűlni, elenyészni kár. Ilyen feltámasztott novitás volt Lacomé: Jeanne, Jeannette, Jeanneton című operettje. Közönségünk nem ismeri ugyan, pedig a német színház Svoboda-régime-je alatt rövid ideig műsoron volt. Nagy igényeket nem támaszt sem szövegileg, sem zeneileg. Szövegét Clairville és Delacourak írták, a librettista generáció legrégibb associéi. A három leány viselt dolgait tárgyalta abban a stýlben, melyet a két savoyarde leány után ismerünk, valamivel szabadabb, könnyedebb és felületesebb modorban az operettenél megengedett frivolabb nézetekkel. Az egyik leány szerinte ballerina, a másik a «grand-roi» courtisane-ja, a harmadik Briolet szakács neje lesz. A mellett intriguálnak, szeretkeznek és alakoskodnak, a mint ez éppen Versailles és Trianon parfümos termeiben és nyírott fasoraiban divat és szokás volt. A kissé terjenős és larosra kalapált szöveg a jó előadás dacára nem elégitette ki a mulatásra felköltött vágyakat, e feladatot inkább a nem annyira feltűnő, mint szellemes zene teljesítette, mely Szelényi Anna úrhölgy kivételével részben határozottan jó, részben kielégítő tolmácsolókra talált. A zene, melyet Lacomé ismert francia zeneszerző írt, szellemes és dallamos gondolatokban bővelkedik. Sok inventiót ugyan nem talál ni benne, de azért melodiái épp oly frissek és behízselgők, mint ennekéltte 15 évvel, a midőn is először adták elő Párisban. És hogy annak dacára e szépenéjtű operette csak középsikert a tot, az csakis a közizlés sajnos változásának tulajdonítható. A partitura legszebb számai, a három leány terzettje az előjátékban, az ivó kvara, és az első felvonásban egy nagy kar. A második felvonásban Briolet románca, továbbá egy szép keringő, mely számok mind finoman és a kompozíciónak megfelelően vannak hangszerelve. Volt két betétszám is, úgymint Hegyi Aranka koloratura-keringője, melyet a k. a. a keringő nehézsége dacára, valóban művésziesen énekel, s csak sajnáljuk a fáradságot, melyet reá pazarolt, mert a keringő háládatlan, és még hozzá egy kissé unalmas. Jobb volt a másik betét, egy couplet Offenbach «Jolie parfumeuse» operettjéből, melyet Solymosi a harmadik felvonásban énekel. Az előadás nagyon gondos volt. A három címszerep személyesítői közül legelső helyen Hegyi Aranka k. a.-t kell kiemelnünk. A zeneszerző ugyan nem gondoskodott eléggé szerepéről, és azért illesztették be számára az utolsó felvonásban a keringőt. Hegyi Aranka k. a. e keringőt, valamint többi énekszámait nagy

bravourral énekelte. *Szélényi Anna* k. a. csak a fényes tolettjeivel keltett feltűnést. Talán azt a nagy babérkoszorút is azért kapta, mert énekével nem érdemelte volna meg. *Tarnay Sarolta* k. a. gyöngö de kellemes hangjával igen csinosan énekelte dalait, csak játéka fogyatékos, beszéde érthetetlen. A férfiszereplők dicséretesen állták meg helyeiket. *Vidor* mint *Nocé* marquis ügyesen játszott és még szebben énekel. Szerencsés estéje volt *Gergelynek* is, ki egy szerelmes szakács komikus alakját élénk színekben mutatta be, románczát a második felvonásban pedig csinosan adta elő. Örvendtünk a haladás jelein. *Solyomossy* Soubise herceg kis szerepében sokszor nevette meg a közönséget, és különösen alkalmoszerű couplet-jeivel aratott sok tapsot. A rendezés gondos volt. A zenekar jobban működött a rendezésnél.

— **VÁRSZÍNHÁZ.** Szerdán Lánzi Ilka asszony a nemzeti színház egyik naivája vendégszerepelt *Bourgeois és Decourcelle* «A család öröme» című vígjátékában. Az ügyes darab motivuma az, hogy egy fiatal leányka tizenkét év óta haragban élő szüleit az által egyesíti és hozza békésen össze, hogy szerelmet tettet egy kiszolgált lovaskapitány iránt, kihez nőül is megy, mert aztán igazán beleszeret a jó fiúba és az viszont ő bele. A beleegyezéshez szükséges papa eljön és kibékül nejével és házastárs anyósával. Három rövidke felvonás tárgyalja ez egyszerű témát helyenkint eredeti és gyakran szellemes ötletek segítségével. A vendégművész csak szerény igényeket elégíthet ki. A naivák gyorsan hódító és pillanat alatt behízogó eredeti kedvességét és a kedély melegebb, izmosabb hangját Lánzi asszony egészen nélkülözi, gyakran hamisan deklamál, sok momentumot rosszul fog fel és így rosszul interpretál. Azonfelül hangjának korlátolt regisztere képtelen az emelkedő érzelmi skála kifejezésére és a hidegség benyomását gyakorolja. *Benedek* igen jó volt a nehézkes kapitány szerepében, csak hogy félők voltak, hogy túlságos bő frakkjából kiesik. *Réthy* ismét elegáns és nagyon kifejezésteljes charge-alakot nyújtott. *Szirmay* kissé bágyadtan játszott.

— **A MONTENEGRÓI SZÍNHÁZ** és közönség valóban irigylésre méltó. A darabokat a fejedelem írja, a közönség pedig ingyen élvezi a színház örömeit. Az «önkéntes színházi egyesület» a fejedelem «A balkán csarzóje» című hazafias darabját az ország különböző helyein adta elő szabad belépés mellett. A podgoriczai utolsó előadásán ez a ingyenes publikum igen jól és zajosan mulatott.

AZ UTÁNZÁS A MŰVÉSZETBEN.

Mióta a művészet lényege a bölcsészek mélyebb vizsgálódásának szolgálatául terül, számtalan különbözős ellentétes elv és nézet merült fel s tén, a nélkül azonban, hogy e tömkelegben sikerülhetett volna föltalálni azon általános kulcsot, mely a

művészet legmélyebb titkait kitarthatná. — De legyenek ez elvek, nézetek és vélemények bármennyien is s bármennyire is különbözők s ellentétesek, bizonyos lényeges irányt mindig fogunk szemlélni bennök. S ezen lényeges irány háromféle. Az első irány harczosai a művészet által való *új* alkotásában hisznek, vagyis, hogy a művészetnek mindig újat kell teremnie. — A második rész az eszményesítést vallja, vagyis a természet alkotásainak nemesítését, szépítését. — Végre a harmadik a természeti utánzásnak hódol.

A főttebbi három lényeges irány közül, melyik az első, annak tárgyalása nem jelen feladatunk czélja; azonban hihetjük, hogy ezen elvek közül egy sem alkalmazható kizárólag a művészet összes ágaira. — Közös a művészet a *szépből*, s egyes ágai egymásnak támaszul szolgálhatnak. Így a képzőművészetek egységét képeznek; a zene és a költészet összhangban egyesülhetnek; azonban benső lényegük daczára különbségeket találhatunk az egyes nemek között, melyek a művészetnek egy alapelve állítását csaknem ledöntik.

Vizsgáljuk meg a három lényeges főirány egyikét: az utánzás elvét, s lássuk, mit s mennyiben utánozhat a művészet.

A művészet két forrásból ered: az egyik az *emberi belvilág* a másik az *emberi külvilág*.

Az emberi belvilág nyilvánulásának szereplői a hang, szó, arczjáték, testmozgás s a szem, a mennyiben ez utóbbi élénk kifejezést kölcsönöz a lelkiállapotoknak, mint: öröm, bú, bosszú, düh stb., ezen oknál fogva nevezik is a szemet a «lélek tükrének»: így tehát az emberi belvilág szintén két részre oszlik: a hangzó és előadó művészetre. A hangzó művészet osztályába tartozik: a zene és költészet. Az előadó művészet áll: színészet, mimika és tánczbold.

A *külvilág* köre a képzőművészet ágai: a szobrászat és festészet. (Az építészetet kivéve.)

Az *utánzás* elve nemcsak a szobrászatra és festészetre, hanem még nagyrészen a hangzó művészet egyikére, a költészetre is kiterjed. Legkevésbé sem alkalmazható ezen elv két látszólag igen különböző, de lényegileg szorosan összefüggő műagra, t. i. az *építészet* és *zene*.

Az építészet legrégebbi ágát képezi a képzőművészetnek. Az építészet bátran nevezhető tisztán az emberi ész szüleményének, melynek hasonmását a külvilágban, a természet kebelében seholsem találjuk föl. Az építés műve alkotásánál nem a kívülről létező tárgyakat utánozza, s természeti előképet alakít át vagy eszményít, hanem tervét, tárgyát saját lelkéből teremti, s azt, mint egyedet állítja élénk, mely minden más természetszülte mőtől egészben elüt és különbözik. (Erre nézve kivételt képez az ó-korban az egyiptomi nép, mely építészetében a növényvilág alakjait utánozta nagyítva. E kivétel azonban le nem rontja a szabályt. (Lásd *Geschichte der bildenden Künste bei der alten. I. K. Carl Schnaase. Düsseldorf 1843.*) De nem így állt a szobrászattal. — Ennek forrása az emberi alak, melyet utánképezni, de nem szolgálailg másolni kell.

A szobrászat mintegy tükrö az ember-

nek, melyben külsejét szemlélni, s mintaképpül csaknem kizárólag a földi lények e legnemesbjet használja fel, s csak symbolumként alakít más lények, állatok előképe után is műveket, vagy pedig létező állatok főbb részeiből képez új alakokat, melynek például a sphinxek, oroszlántest és nőfejből összeállítva.

Míg a szobrászat főképen az emberi alak szűk körére szorítkozik, addig a festészet, a képzőművészet e legfensőbb neme, a nagy világot, a látható mindenséget karolja át, s nemcsak a természet végtelenségeire támaszkodik, hanem maga az élet és történelem is megnyitja gazdag tárházának ajtaját előtte, s ezen oknál fogva oszlik a festészet fel: táj, élet, jellem s történelmi. Legfensőbb az utánzás a tájfestészetnél, mely tárgyának szakasztott mását tünteti élénk. Ez állítás igazságát érleli számos példa. Elég legyen megemlítenem Zeuxist, a nagy görög festész szőlőfürtjeit, melyek oly természetűen voltak lefestve, hogy madarak csipkedték; s Bütter híres majmát, mely egy festett cserebogarat élőnek tekintvén, azt ketté harapta.

A festész olyat, mit nem látott, avagy képzeletében föl nem elevenített, nem teremhet. Midőn történeti mozzanatot ecsetel, a képzelet elevenítése játszik főszerepet. Ő is, miként a szobrász, csak élőképek után hozhat létre műveket; azonban ezek nem másolatok, hanem mintegy utánképzmények. A szobrász az emberi formát, alakot valójában tünteti föl, míg a festész csak látszólag, annak felületét tükrözi vissza.

A szobrász forrása az emberi világ, a a festőé az egész természet.

A festészet a képzőművészet koronája. Ennek határain túl azonban egy, még eszményibb világ létezik: a *hangzó* művészet mérhetlen világa, melynek talpköve, mint legősibb művészet, a *zene*.

Batten egy helyen azt mondja: «A zene egyrészt az érzeményeket, másrészt pedig a természet hangtüneményeit, mint madár csiripelését, a szél zúgását, a mennydörgést stb. utánozza.» Az elsőt, mint valami bensőnek nyilvánulását, utánzásnak semmiképen nem nevezhetjük; az utóbbi állítás igazságát pedig szabad legyen szintén kétségbe vonnunk. Az úgynevezett festői zene (hallható dolgok utánzása) nem egyéb hiábavaló törekvésnél, s midőn valamely műben a patak csörgedezését akarjuk visszaadni, e másolatban csak igen nehezen lehet eredetijére következtetnünk. S valóban csodálatos, hogy még oly nagy, komoly szellemek is, mint Haydn és Beethoven nem átalották ily üres hangjátékkal bíbelődni. — Haydn a «Teremtés» című művében a víz csörgését, az eső csepegését, az állatok öröm-ugrándozásait véljük hallani; Beethoven ellenben híres pásztori symphoniájában a pittypalattyolást, a kakukk hangját és a fülemile énekét utánozza. Voltak később e kísérletek gyümölcsöként majmolók, kik a nevelésig nemcsak a hallható természeti tüneményeket, hanem még a nap leáldozását, a hold halvány képét is igyekeztek hangokkal ecsetelni. A zene egyedüli világa csak a belvilág, a lélek világa s nem a természeté.

P. JUHÁSZ ODÓN.

(Folyt. köv.)

PALYÁZATI HIRDETMÉNY.

Resicza (Délmagyarország) városában egy **zenetanítói állomás** betöltendő. Pályázó köteles az énektanításon, zongora és hangszerezésen kívül még a karnagyi állomást, úgy a német, mint a román dalegyletnél betölteni és a conservatoriumi látogatását igazolni.

Ezen állomással kapcsolatos járulék 480 frt évi határozott fizetésen kívül még legalább 600 frt, a növendékek tandíja, tehát összesen 1000 frtot túlhaladó összegre rúg. Bővebb értesítést a resiczai zeneegylet elnöksége ad, a hová pályázók bizonyítványaikkal és egyéb ajánlataikkal felszerelt folyamodványaikat legkésőbb folyó évi márczius hó végeig beküldeni tartoznak.

Megjegyzendő, hogy egyenrangú hasznavehetőség mellett a magyar nyelvet bíró pályázók előnyben részesülnek. Tájékoztatásul szolgáljon, hogy Resicza a vasiparnak egyik kiváló helye, s körülbelül 10,000 lakossal bír.

Előfizetési felhívás

az
ORSZÁG-VILÁG

képes hetilapra.

Előfizetési ára: Egész évre **10 frt.** Félévre **5 frt.** Negyedévre **2 frt 50 kr.** — Egy füzet ára **40 kr.** Egyes szám ára **20 kr.** — Az előfizetési pénzek legelőszőrűbben postautalvánnyal küldendők kiadói hivatalunkba.

PALLAS

IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, Gránátos-utca 6.

A „HARMONIA”

zongoratermében (váczi-utca 3.) alábbi bécsi zongoragyárosok gyártmányai találhatóak raktáron:

J. Heitzmann és fia

cs. kir. udvari zongoragyáros.
Elsőrangú gyár, mely különösen arról nevezetes, hogy a legtartósabb hangszereket készíti. Zongorái az egész világon el vannak terjedve. S mindenütt egyaránt kelendőségnek és kedveltségnek örvendenek. Birja a legmagasabb kitüntéseket.

Zongorahangoló lakcíme

megtudható a „Harmonia” zeneműkereskedésben.

F. WOLLEK

Olcso közép minőségű tetszetős zongorák.

HERBAR

világhírű zongorái.
Ezen hangszerek a zongoragyártás remekei közé tartoznak. Tartósságra utólérhetetlenek, ezen tulajdonságnak köszönheti a gyár nagy hírnevét.

Kaphatók:

Salon Stucz, diófa

fekete

keresztűrozott és egyszerű.

Schmidt Ferencz

Bösendorfer tanítványa.
Jó minőségű tartós zongorák:
Rövid salon, diófából
fekete
Árjegyzék: küldetik díj nélkül.

Wessely Márton

zongoragyáros.

Különös specialitás az úgynevezett „Diminutiv” zongora, legkisebb alak s mégis erős, tömör hang. Bármilyen kicsi szobában is elfér. Az egész zongora 1 $\frac{1}{2}$ méter. Különféle érmek.

Hamburger Károly

bécsi zongoragyáros, készít kitűnő zongorákat, melyek a „Harmonia” zongorateremben folyton készletben tartatnak és jutányos áron kaphatók.

Stahl Ferencz

Kitűnő zongorákat készít, melyek nagy kedveltségnek örvendenek.

HESSE L.

nemcsak, hogy szakértelemmel kezeli a hangolást, hanem mint volt zongorakészítő a hangszerek javítását is magára vállalja.

HEITZMANN NÁNDOR

Jó minőségű tartós zongorák
Rövid salon diófából

„ „ fekete

POKORNY

zongoráit ajánlja a közönség figyelmébe.

Nemecske József

== Mignon ==

zongorák. Tartós kitűnő hangszerek. Különösen ajánlatosak iskolák számára.

Ideai könyvpiaconknak kiállításában legdíszesebb, tartalomban legérdekesebb jelensége: a

Székely Tündérország

BENEDEK ELEK-től

A 18 ives művészi czímképpel ellátott kötet ára füze **3 forint**
vásznon kötésben **4 forint**.

Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság kiadóhivatala

Budapest, Gránátos-utca 6.

Zenetanárok lakcímei.**ZONGORA:**

Bartay János, nemzeti zenedei t. váczi-u. 10.
Deutsch Willy, bálvány-utca 18.
Drescher Raimund, kerepesi-ut, kerep. udv.
Erney József, nemz. zen. t., kerepesi-ut 24.
Gobbi Henrik, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár, Ferencz-József rakpart 18.
Klinger Sándor, sugár ut 23. III. em. 9. ajtó.
Kont Ilona, damjanich-utca 6.
Koschirz János, sugár-ut 89.
Major J. Gyula, váczi-kört 17.
Rausch Károly, nemz. zenedei tan., Hunyady-utca 3.
Schütze Rezső, nemz. zenedei tanár, nagy korona-utca 4.
Sipos Antal, magán zeneakadémia tulajdonosa, Keckeméti-utca „Geist“-ház.
Somogyi Mór, Zrínyi-utca 3. sz. I. em. 19. a.
Vajdady Béla, nemz. zenedei tanár, külső dob-utca 49.

HARMONIUM és ORGONA

Erney József, kerepesi-ut 24.

ÉNEK.

Henderson Mary, aranykéz-utca 2. sz.
Igercics Katalin, Lipót-utca 6.
Passy-Cornet Adel, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár asszony, múzeum-kört.
Schmidt József, Lipót-utca 19.

ZENESZERZÉS.

Breisach Izidor, váczi-kört 29. III. em. 8.
Erney József, kerepesi-ut 24.
Major J. Gyula, váczi-kört 17.
Nicolitsch Sándor, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár, Kazinczy-utca 17.

HEGEDŰ.

Gobbi Alajos, nemz. zen. t., magyar-u. 36.
Kis Péter, nemz. zenedei tanár, Sándor-u. 5.
Mészáros Imre, nemz. zenedei tanár, tüzoltó-u. 10.
Pettykó Imre, Klauzál-utca 17.
Herman Mariska, Múzeum-utca 11. sz., hegedű, zongora, czimbalom.

ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁR.

Az országos m. kir. statisztikai hivatal kimutatásai szerint hazánkba évenként körülbelül másfél ezer zongora hozatik be Bécs és a külföld többi hangszertermelő piacairól.

Ezen zongorák ára fejében évenként körülbelül 600,000 forint vándorol ki az országból idegen ipartelepek gyámlatására és felvirágoztatására.

A bécsi zongora-műipar nagyrészt a magyar pénznek köszöni virágzó állapotát s rohamos fejlődését több mint 200 kisebb-nagyobb gyáros nagyrészt hazánk szükségletének kielégítésére dolgozik.

S miért van ez így?

Mert hazánkban nem létezik jelenleg egyetlen nagyobb gyártelep, mely az óriási szükségletnek csekély arányban is meg tudna felelni.

Mióta a külföldön is hírnévre szert tett „Beregszászy Lajos“-féle jeles magyar zongoragyár beszüntette működését s érdemdús megalapítója visszavonult a magánéletbe, a magyar zongora-műipar továbbfejlődése is megakadt, úgy hogy jelenleg alig 30—40 drb. zongora készül tényleg hazánkban.

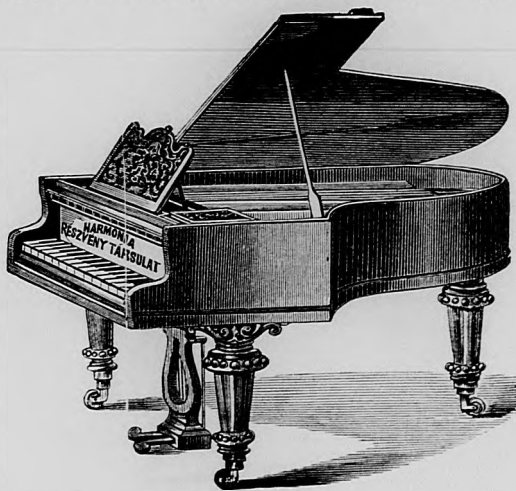
A magyar ipar már nagyrészt felszabadult a külföld nyomasztó befolyása alól s csak egy némelyik ága tengődik még az idegen sorvasztó behatás mellett, ezek közé tartozik a zongora-műipar is.

Ezen bajon vélt segíthetni a „Harmonia“ magyar zeneművészek részvénytársulata“ midőn 60,000 frtnyi tőkével az **ELSŐ HAZAI ZONGORAGYÁRT**“ megalapítá, mely működését 1884. évi ápril havában megkezdette.

„Az első hazai zongoragyár“ Budapestten Huszár-tutca 7. szám alatt fekvő külön e célra berendezett nagyszerű gyárhelyiségekben készíti zongoráit, melyek orsz. nevű szaktekinélyeink bírálata szerint a bécsi zongorákkal teljesen versenyképesek.

A társulat igazgatósága pénz és fáradságot nem kimélve a legnevesebb gyárakból első rangú munkaerőt szerződ-tetett, mely szakavatott vezetés alatt évenként 300—400 drb. zongorát képes előállítani.

A gyártmányokra a legjobb minőségű, tartós, kifogás-talan anyag fordítatik s a zongorákért teljes garancia vállalattik.

Szalón stutz-zongora.

Hogy azonban ezen egyetlen nagyobb szerű magyar műipar telep a konkurrenczia területén sikerrel kiállja a versenyt a bécsiekkel és külföldiekkel. — szükséges, hogy a hazafias magyar közönség pártfogásába vegye s akkor évenként százazrek fognak az országban maradni, sőt idővel a keletnek fekvő szomszéd államok is Budapestről hoztatván zongora-szükségletüket, százazrek fognak nemzetgazdasági nyereségkép hazánkba befolyjni.

A „Harmonia“ „Első hazai zongoragyár“ zongorái nem csak jobbak, tartósabbak mint a bécsi középárú zongorák, hanem aránylag olcsóbbak is.

A FÖNTEBBI RAJZ SZERINT KÉSZITTETNEK:

Fekete és barna szárnyzongorák (Konzert-Flügel)	550 frttól 700 frtig.
„ „ stutz-zongorák (Salon-Stutz)	480 frttól 600 frtig.
„ „ legrövidebb mignon-zongorák 1 1/2 méter.	480 frttól 600 frtig.
Rövid zongorák olcsó kiállítással.	360 frttól 450 frtig.

Vidékről jövő megrendelések pontosan és lelkiismeretesen teljesítettnek. Játszott zongorák ujjakkal becsérlettnek.

„Az első hazai zongoragyár“ mindennemű javításokra is be van rendezve. Játszott zongorák újra huroztatnak, bőrtetnek s teljesen használható karba helyeztetnek. Hosszú szárny-zongorák rövid stutz-zongorákká átalakítottanak.

Az igazgatóság vidékről jövő kérdésekre felelettel s tanácsal szolgál — becserelés esetén pedig ügynökét az illető helyre saját költségén elküldi.

A társulat zongoratermében azonkívül kaphatók iskola-harmoniumok és hangverseny-harmoniumok.

A „HARMONIA“ RÉSZVÉNYTÁRSULAT
IGAZGATÓSÁGA.